

СУТНІСТЬ, РІВНІ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено сутність понять “конкуренція”, “конкурентоспроможність” та “конкурентоспроможність потенціалу підприємства”, її рівні, особливості та викладені основні шляхи підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: конкурентоспроможність, потенціал, підприємство, конкурентоспроможність потенціалу підприємства.

O. V. KOVALENKO, T. V. VELYCHKO
SHEE “Zaporozhye State Engineering Academy”

THE NATURE, LEVELS AND WAYS OF INCREASE OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE POTENTIAL

Abstract – The main purpose of the study is to determine the nature of capacity and its competitiveness, its levels and finding ways to improve it. The article studies the essence of the concept of “competition” and “competitiveness” and “competitive potential of the enterprise”, its levels, features and basic ways of increase of competitiveness of the enterprise potential in the current market conditions. Effective development of the economy and individual companies depends on the optimal potential of the enterprise, methods of evaluation of its use and the ability to adapt to changes in the external environment, thereby determining the competitiveness of an enterprise. The competitive potential of the enterprise should be understood as one that contains all the factors of production in the enterprise. In the article the definition and essence of such economic categories as competition, competitiveness, competitiveness potential of the enterprise, the main factors of increase of competitiveness of the enterprise in modern conditions.

Key words: competitiveness, potential, enterprise, competitiveness potential of the enterprise.

Е. В. КОВАЛЕНКО, Т. В. ВЕЛИЧКО
ГВУЗ “Запорожская государственная инженерная академия”

СУЩНОСТЬ, УРОВНИ И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследована сущность понятий “конкуренция”, “конкурентоспособность” и “конкурентоспособность потенциала предприятия”, ее уровни, особенности и изложены основные пути повышения конкурентоспособности потенциала предприятия в современных рыночных условиях.

Ключевые слова: конкурентоспособность, потенциал, предприятие, конкурентоспособность потенциала предприятия.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток економіки, а також окремих підприємств, залежить від оптимального потенціалу підприємства, методів оцінки його використання та здатності пристосовуватися до змін в зовнішньому середовищі, тим самим визначаючи конкурентоспроможність підприємства. В даному випадку конкурентоспроможність потенціалу підприємства слід розуміти як таку, що містить всі фактори виробництва на підприємстві.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що використовувати зарубіжний досвід планування, оцінки та впровадження такого загального показника, як “потенціал” у вітчизняній системі досить складно. Це пояснюється, насамперед, тим, що в країнах з розвинутою ринковою економікою потенціал розглядається як ресурс відносно країни, а не на рівні окремого підприємства. Саме тому методів визначення окремих характеристик потенціалу дуже багато, а єдиної теорії щодо конкурентоспроможності потенціалу підприємства, який би охоплював разом усі вказані вище напрями, у вітчизняній системі немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення поняття “конкурентоспроможність” засноване на теорії конкуренції, започаткованої А. Смітом і доповненої М. Портером, Д. Рікардо, К. МакГоуэном, Б. Райаном. Серед сучасних вітчизняних авторів, що вивчали взаємозв'язок між конкурентоспроможністю та потенціалом присутні Олексюк О.І., Федонін О.С., Краснокутська Н.С., Касьянова Н.В., Солоха Д.В., Морєєва В.В., Белякова О.В., Балакай О.Б., Уманець Т.В. Репіч Т.А., Іванов Ю. Б., Павлова В.А., Губарев Р.В.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових надбань в досліджуваному питанні, єдиної теорії щодо конкурентоспроможності потенціалу підприємства у вітчизняній системі немає.

Формулювання цілі статті. Отже, основною метою дослідження є визначення сутності потенціалу, конкурентоспроможності та шляхів її підвищення.

Вклад основного матеріалу. В сучасних умовах ситуація, що склалась на ринку вимагає від підприємств мати конкурентні переваги над підприємствами-конкурентами, а не минулі досягнення. Пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств набуває особливої актуальності з огляду на останні тенденції розвитку ринку. Для ефективнішого пошуку рішень щодо підвищення конкурентоспроможності та конкурентоспроможності потенціалу підприємства, в першу чергу, важливо дати визначення терміну “конкуренція”.

Конкуренція – це змагання між суб'єктами господарської діяльності з метою здобуття переваг над іншими завдяки власним досягненням, внаслідок чого споживачі мають можливість вибирати між кількома продавцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку. “Ринок” при цьому розуміють як умовне місце купівлі-продажу конкретного товару, яка здійснюється у певних умовах конкуренції, з дотриманням етичних і правових норм і правил. До таких умов відносяться кількість конкуруючих фірм, прогресивність технологій, реклама, умови постачань і фірмового обслуговування, гарантії якості та безпеки використання товару й ін.

Тільки в умовах конкуренції проявляється конкурентоспроможність. У країнах з ринковою економікою конкурентоспроможність підприємства є результатом переплетіння факторів, породжених об'єктивним розвитком продуктивних сил, які відображають результати політики великих монополій у боротьбі за якість, ринки збуту та отримання прибутку.

Конкурентоспроможність підприємства – це відносна характеристика, яка виражає відмінності розвитку даної фірми від розвитку конкурентних фірм по мірі задоволення своїми товарами потреби людей і по ефективності виробничої діяльності. Конкурентоспроможність підприємства характеризує можливості і динаміку його пристосування до умов ринкової конкуренції [1, с. 42].

Конкурентоспроможність – це показник, рівень якого можна визначити для себе і для конкурента, а потім перемогти. Конкурентоспроможність – це стратегія роботи в умовах ринку, зорієнтована на [2, с. 39]: знання поведінки і можливостей підприємств-конкурентів; знання навколишнього середовища і її тенденцій; знання становища і тенденцій розвитку ринку; розуміння потреб споживачів і тенденції їх розвитку; вміння створювати такий товар, щоб споживач бажав придбати даний товар в нього ніж у конкурента.

Касьянова Н.В. та інші сучасні дослідники визначають конкурентоспроможність як властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення їм конкретної потреби в порівнянні з аналогічними об'єктами, що діють на даному ринку. Конкурентоспроможність виявляє можливість виживання підприємства в умовах постійної конкурентної боротьби на ринку і відбиває продуктивність використання його ресурсів. Конкурентоспроможність визначає активне використання потенціалу підприємства, його здатності випередити конкурентів як в даний час, так і в майбутньому.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства вони визначають як комплексну порівняльну характеристику потенціалу, яка відбиває ступінь переваги сукупності індикаторів якості використання ресурсів та організації взаємозв'язків між ними, що визначають ефективність потенціалу на певному ринку в певний проміжок часу, щодо сукупності індикаторів підприємств-аналогів.

Важливою характеристикою конкурентоспроможності потенціалу вважається її здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища. Швидка адаптація потенціалу має забезпечуватися на основі комплексу інтелектуальних, технічних, технологічних, організаційних та економічних характеристик, які визначають успішну діяльність підприємства на ринку [3].

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства має такі особливості:

1. Конкурентоспроможність не є його внутрішньою, природною якістю підприємства. Вона може бути виявлена й проаналізована лише за наявності конкурентів.
2. Поняття конкурентоспроможності потенціалу є відносним, тобто воно має рівний рівень стосовно різних конкурентів.
3. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства визначається ефективністю використаних у процесі виробництва ресурсів.
4. Рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства залежить від рівня конкурентоспроможності його складових (таких як: фінансові фактори, виробничі чинники, продукція, рівень інноваційного розвитку, персонал, ефективне управління та державна політика), а також від загальної конкурентоспроможності галузі та країни.

На сучасному етапі розвитку наукових досліджень конкурентоспроможності потенціалу підприємства виявилися два підходи до визначення її рівнів.

Залежно від глобалізації виділяють такі рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства: 1) світове лідерство; світовий стандарт; національне лідерство; національний стандарт; галузеве лідерство; галузевий стандарт; пороговий рівень.

Якщо підприємство перебуває нижче за пороговий рівень, то його потенціал вважається зовсім не конкурентоспроможним. Згідно з другим поглядом в сучасній економічній літературі пропонується розрізняти основні рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Касьянова Н.В. та інші сучасні дослідники пропонують розрізняти чотири основні рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства:

Рівень 1. Для потенціалу цього рівня характерна внутрішньо нейтральна організація управління. Керівник дбає лише про реалізацію виробничого потенціалу, орієнтованого на завантаження виробничих потужностей, не зважаючи на проблеми конкурентоспроможності та задоволення потреб споживачів.

Рівень 2. Підприємства з потенціалом другого рівня конкурентоспроможності прагнуть зробити свої виробничі системи “зовнішньо нейтральними”. Це означає, що використання наявного потенціалу підприємства забезпечує випуск продукції, яка повністю відповідає стандартам, що встановлені його основними конкурентами.

Рівень 3. Якщо керівники підприємства знають, що потенціал підприємства має дещо інші порівняльні переваги щодо конкуренції на ринку, ніж їхні основні суперники, і намагаються не дотримуватись загальних стандартів виробництва, що встановлені в галузі, то потенціал підприємства в цьому разі еволюціонує до третього рівня конкурентоспроможності. Система управління на цих підприємствах починає активно впливати на виробничі системи, сприяє їх розвитку та вдосконаленню.

Рівень 4. Потенціал підприємства досягає четвертого рівня конкурентоспроможності й істотно випереджає потенціал конкурентів за умов, коли успіх у конкурентній боротьбі стає не стільки функцією виробництва, скільки функцією управління і залежить від якості, ефективності управління, організації виробництва [3].

Основні фактори, які впливають на конкурентоспроможність потенціалу підприємства можна поділити на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх факторів належать: законодавча база, політична обстановка в державі, міжнародні та національні економічні зв'язки, наявність підприємств-конкурентів, розміщення виробничих сил, наявність ресурсів, загальний технічний та технологічний рівень виробництва, система управління підприємством, концентрація виробництва. До внутрішніх факторів належать: система ефективного управління підприємством, технологічний рівень виробництва, організаційний рівень виробництва, планування, маркетингова діяльність, інноваційний розвиток та інформативність.

Вирішення питання щодо підвищення рівня конкурентоспроможності є дуже актуальним і вкрай необхідним для більшості підприємств України. Підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства необхідно розглядати як послідовний довгостроковий управлінський процес, який задіяний у всіх сферах його діяльності, здійснюваний відповідно стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому середовищі, стану підприємства, і внесенням необхідних змін.

Пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності є системним завданням, яке полягає в тому, що необхідно розробити групи основних факторів, за якими необхідно покращувати показники конкурентоспроможності потенціалу підприємства. В даній статті пропонується виділити такі основні групи факторів:

1. Інноваційний фактор. Даний фактор передбачає створення, впровадження та широке розповсюдження нових продуктів, послуг, технологічних процесів стають ключовими чинниками росту обсягів виробництва, зайнятості, інвестицій, торговельного обороту [4].

2. Виробничий фактор. Для підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно слідкувати за належною оптимальною ціною якістю продукції, створити систему гарантійного та післягарантійного обслуговування продукції, дотримуватись ефективного використання ресурсів та зниження витрат, автоматизувати процеси на виробництві та використовувати у своїй діяльності новітнє обладнання та технології, збільшувати потенційні можливості обладнання.

3. Управлінський фактор. Процес управління конкурентоспроможністю підприємства має включати ряд дій: моніторинг конкурентного середовища та оцінку конкурентної ситуації в галузі й на ринку; діагностику конкурентоспроможності підприємства та його основних конкурентів; конкурентне позиціонування підприємства (вибір стратегічних господарських підрозділів з перевагами у конкурентній боротьбі); розробка концепції та стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства; реалізація конкурентної стратегії підприємства [5].

4. Трудовий фактор. Процес створення конкурентоспроможного підприємства і управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства повинен починатися зі створення конкурентоспроможного персоналу, здатного зміцнювати і розвивати позиції підприємства [6].

5. Інформативність. Інформаційний потенціал – один із найважливіших аспектів загального соціально-культурного потенціалу, що визначає ступінь інформаційної озброєності будь-якого суб'єкта господарської діяльності та його приховані можливості.

6. Маркетинг. Завданням маркетингу є управління розробкою та виробництвом товарів згідно з вимогами та умовами ринку, аналіз факторів конкурентоспроможності та пристосування до змін у навколишньому ринковому середовищі за рахунок ефективної стратегії підприємства.

7. Фінансовий фактор. Сюди відносяться всі показники діяльності підприємства, що пов'язані із грошовими потоками. До таких операцій входять: оптимізація фінансово-кредитного забезпечення розвитку підприємства, досягнення високої платоспроможності, зменшення собівартості продукції, зниження матеріалоемності, пошук вигідніших постачальників, зменшення витрат на енергоресурси та постачання, оптимізація використання транспорту.

8. Ефективна державна політика, що включає: діяльність державних владних структур (законодавство, податкова і кредитно-грошова політика); вплив податкової політики на прибуток підприємств; можливість використання кредитів на вигідних для підприємства умовах; зміна курсу національної валюти.

Висновки. У статті розглянуто визначення та сутність таких економічних категорій як конкуренція, конкурентоспроможність підприємства, конкурентоспроможність потенціалу підприємства, її особливості та рівні. Запропоновано такі основні фактори підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства, як: інновації, виробничий фактор, ефективне управління, трудовий фактор, інформативність, маркетинг, фінансовий фактор та ефективна державна політика.

Література

1. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 352 с.
2. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия / Ю. Б. Иванов. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.
3. Потенціал підприємства: формування та використання [Електронний ресурс] : підручник / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєєва. – Донецьк : Вид-во Цифрова типографія, 2012. – 257 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/ekonomika/potencial_pidpriemstva_kasyanova_nv/http://mobile.pidruchniki.com/1228112854086/ekonomika/konkurentospromozhnist_potentsialu_pidpriemstva#40/
4. Уманець Т. В. Інноваційний розвиток регіону як основа конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Т. В. Уманець // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5, т. 4. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/363-367.pdf
5. Павлова В. А. Система управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / В. А. Павлова, Р. В. Губарев // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 2 (17). – Режим доступу: <http://duer.edu/uploads/vidavnistvo14-15/10112.pdf>
6. Репіч Т. А. Підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом удосконалення професійного розвитку персоналу [Електронний ресурс] / Т. А. Репіч // НУХТ. Інвестиції: практика та досвід. – № 1.2011. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1662/1/An%20increase%20of%20competitiveness.pdf>

References

1. Krasnokuts'ka N. Potencial pidpriemstva: formuvannya ta ocinka / N. Krasnokuts'ka. – Kyiv, 2005. – 352 p.
2. Ivanov U. Konkurentosposobnost' predpriyatiya: ocnka, diagnostika, strategiya / U. Ivanov. – Har'kov : HNEU, 2004. – 256 p.
3. Potencial pidpriemstva: formuvannya ta vykorystannya [Elektronniy resurs] / N. V. Kasyanova, D. V. Solokha, V. V. Moreeva, V. V. Belyakova, O. B. Balakai. – Donetsk : View-in Cifrova typographya, 2012. – 257 p. http://pidruchniki.com/ekonomika/potencial_pidpriemstva_kasyanova_nv/http://mobile.pidruchniki.com/1228112854086/ekonomika/konkurentospromozhnist_potentsialu_pidpriemstva#40/
4. Umanec' T. Innovacijnyj rozvytok regionu yak osnovas konkurentospromozhnosti [Elektronniy resurs] / T. V. Umanec' // Visnyk Hmelnyc'kogo Natsionalnogo universitetu. – 2010, No. 5, t. 4. – /http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/363-367.pdf
5. Pavlova V. A. Systema upravlinnya konkurentospromozhnistiu pidpriemstva [Elektronniy resurs] / V. A. Pavlova, R. V. Gubarev // Evropeiskii vector ekonomichnogo rozvytku. 2014. No. 2 (17) – /<http://duer.edu/uploads/vidavnistvo14-15/10112.pdf>
6. Repich T. A. Pidvyshennya konkurentospromozhnosti pidpriemstva shlyahom udoskonaleniya profesynogo rozvytku personalu [Elektronniy resurs] NUFT. Investycii: practica ta dosvid. No. 1/2011/ <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1662/1/An%20increase%20of%20competitiveness.pdf>

Надіслана/Written: 28.07.2015 р.

Надійшла/Received: 30.07.2015 р.

Рецензент: д.е.н., проф. О. В. Коваленко